

Gyilkos szójaföldek: út az esőerdők elpusztításától az európai állatgyarakig

Sajtóközlemény háttéranyag, 2009. október 16.

A Magyar Természetvédők Szövetsége úgy véli, hogy amennyiben az Európai Unió valóban foglalkozni akar az éghajlatváltozással, a biológiai sokféleség világméretű csökkenésével és az emberi jogokkal, valamint kezelni szeretné az élelmiszerválságot, akkor haladéktalanul csökkenteni kell túlzott függését a szójabehozataltól.

A dél-amerikai erdőpusztítás egyik legfőbb okozója a szójatermesztés, amelynek kísérő jelensége a természeti környezet nagymérvű leromlása, fokozott növényvédőszer-használat, erőszak, a helyi közösségek és parasztok emberi jogainak súlyos megsértése, és az élelmiszer-ellátás növekvő bizonytalansága. Európa a dél-amerikai szója legnagyobb importőre, ezért kulcsszerepe van a szójatermesztés bővülésében.

Az EU számára takarmányszóját termelő területek	
Származási ország	Hektár
USA	781256
Kanada	182290
Argentína	4240559
Brazília	4995608
Paraguay	263553
Uruguay	26319
Egyéb	76791
Összesen	10566376

Pusztító következmények az emberekre

Dél-Amerika óriási területein, ahol nemrég még alapvető élelmiszernövényeket vetettek, szójatermesztésre álltak át. A drámai változást jól szemlélteti Argentína példája. A rizs termőterülete 44%-kal, a kukoricáé 26%-kal, a gabonáé 3%-kal, a napraforgóé pedig 34%-kal zsugorodott. Mindez együtt járt az alapvető élelmiszerek árának drasztikus emelkedésével: a rizs ára 130%-kal, a lencsée 272%-kal ugrott meg.

A kistermelők és bennszülött közösségek kénytelenek voltak elhagyni földjeiket. Ez tönkreteszi a kis gazdaságokból álló változatos termelési rendszert, amely pedig az

Cím
1091 Budapest,
Üllői út 91/b

Levelezési cím:
1450 Budapest,
Pf. 123

Telefon/Fax
(1) 216-7297
(1) 216-7295

Online
info@mtvsz.hu
www.mtvsz.hu

A szövetség
adószáma:
19014654-2-43

alapvető élelmiszerek komoly hányadát szolgáltatja. A szója térhódítása ennél fogva a föld koncentrációját, vagyis a családi gazdaságok számának eredményezte, következésképp csökkent az élelmiszer ellátás biztonsága.

„A folyók, vízforrások és erdők halottak, helyükön szójaültetvények. Megmérgezték őket a rengeteg vegyianyaggal. A bennszülött közösségeket, elsősorban a guaranikat, akik emberemlékezet óta éltek az esőerdőben, elűzték.”

Elias Diaz Pena, Sobrevivencia, Paraguay

„Volt ivóvizünk, voltak folyóink, veteményeink, szép fáink. Mindez elpusztult. Azt hiszem, hogy mi, a kaiowa nép meghalunk, a fajunk kipusztul.”

Getulio De Olivera, a guarani kaiowa nép törzsi vezetője

Paraguay-i civil szervezetek becslése szerint szójaültetvények telepítése érdekében évente 90 000 családot űznek el ősi lakóhelyéről. A világ szántóföldi területeinek egyharmada szolgálja immár az egyre növekvő takarmányszükséglet kielégítését. Az állati termékekre irányuló kereslet arra ösztönöz, hogy a termőföldet takarmánynövény, főleg szója termesztésére használják, és ez a tendencia okozza a jelenlegi élelmiszerválságot. Az EU magas egy főre jutó földhasználata és nagyarányú takarmányimportja következtében nem kis mértékben felelős az élelmiszerárak világméretű felhajtásáért.

Szója, az erdőfaló

Dél-Amerika szójatermelése az elmúlt 15 évben több mint kétszeresére nőtt. Brazília a világ második legnagyobb szójaexportőre. A termelés több mint fele az ország középső és déli részéből, egykori természetes élőhelyekről származik. Az amazóniai erdők 16%-a, a Cerrado fás szavannáinak 60%-a mára eltűnt. 2007-ben ugyan lelassult az erdőirtás, a szója árának emelkedése azonban új lendület adott a pusztításnak: egyedül 2007. augusztusa és 2008. augusztusa között több mint 770 000 hektár erdőt irtottak ki. Becslések szerint 2020-ra a Cerradón további 9,6 millió hektár, 2050-re pedig az amazóniai esőerdő 40%-a eshet a szójatermesztés áldozatául.

Az erdőirtás okozza a világ széndioxid-kibocsátásának nagyjából egy-negyedét. Ennek nagy része a legelő és takarmánynövény-termesztés céljából kiirtott erdők miatt keletkezik, nagyrészt Dél-Amerika leggazdagabb erdőiben. Az erdőirtásból származó kibocsátás csökkentése tehát életbevágó, ha a globális felmelegedést 2 C°-kal alatt akarjuk tartani. A téma a klímátárgyalások középpontjában áll. Az EU feltett szándéka az erdő borította területek világméretű zsugorodásának megállítása legkésőbb 2030-ra, illetve a trópusi erdők pusztításának a mai szinthez képest legalább felére csökkentése 2020-ig.

A Magyar Természetvédők Szövetsége úgy véli, hogy az EU nem lesz képes elérni ezeket a célokat, ha nem foglalkozik az erdőirtások alapvető okával, vagyis a takarmány-felhasználással.

Szója: az európai állatgyárak „üzemanyaga”

Európa a világ messze legnagyobb szójapogácsa importőre, és a szójabab második legnagyobb vásárlója. A szója nagy része Dél-Amerikából származik. 2007-ben Brazília termelésének 33%-a, Argentína termelésének pedig 32%-a

Európába hajózott, ahol a nagyüzemi állattenyésztésben olcsó, fehérjedús takarmányként hasznosítják. A legtöbbet az intenzív sertés- és baromfitenyésztés használja fel.

Németország, Franciaország és Nagy-Britannia veszi igénybe a legtöbb, dél-amerikai szójatermesztésre használt területet, 4,5 millió hektárt. Az Unión belül a ciprusiak, spanyolok és dánok fogyasztják fejenként a legtöbb húst és tejterméket.

Génmódosított szója

Az európai fogyasztókat nem tájékoztatják arról, hogy ennek a szójának túlnyomó része génmódosított, ugyanis a jelenlegi címkézési szabályozás nem vonatkozik a génmódosított takarmánnyal etetett állatokból származó termékekre.

Latin-Amerikában a legtöbbit a Monsanto Roundup-Ready-ként ismert szójájából termesztik. Ezt úgy módosították, hogy tűrőképességgel rendelkezzen a Monsanto Roundup nevű (glüfozát) gyomirtójával szemben. Hivatalos kormányzati adatok mára megerősítik, hogy a génmódosított fajták használata gyomirtószertűrő gyomnövények elterjedéséhez vezetett. Ezért a Roundup felhasználást növelni kell és régebbi, károsabb gyomirtókat, például 2,4-D-t (a hírhedt Agent Orange egyik alkotóelemét) és atrazint (amit az EU-ban egészségügyi okokból betiltottak) is be kell vetni. A környezetszennyezés egyik fő forrása a glüfozát, amely elszennyezi a felszíni és felszín alatti vizeket, káros az egészségre és más növényeket is elpusztít.

Súlyos egészségkárosodást mutattak ki egyes gyomirtószereknél, amelyek felhalmozódnak a táplálékláncban, és amelyeket nagy gazdaságok levegőből permeteznek. Szójaültetvények közelében élők súlyos egészségi problémákról számolnak be: állandó fejfájás, bőrkiütések, gyomorpanaszok, gyakoribb vetélés és születési rendellenességek. A nagy szójatermelő országok hivatalos adataiból világosan látszik, hogy a rovarirtószerek használata génmódosított szója termesztése mellett sem csökken.

A megoldás: a szója kiváltása

Mindeközben Európában a környezetbarát, extenzív gazdálkodás egyre inkább teret veszít. A szója túlnyomó részét multik forgalmazzák és a nagyüzemi állattenyésztésben használják fel. Kereskedelmi egyezmények és az agrárpolitika akadályozza az európai gazdákat abban, hogy maguk termesszék az állataiknak szükséges takarmánynövényeket. Borsót, babot és csillagfürtöt termeszthetnek, ezek azonban jelenleg nem versenyképesek a Dél-Amerikában óriási externális költségekkel termesztett olcsó szójával szemben.

A Magyar Természetvédők Szövetsége úgy véli, hogy ha az Európai Unió komolyan veszi az éghajlatváltozást, a biológiai sokféleség világméretű csökkenését, az emberi jogokat, valamint kezelni akarja az élelmezési válságot, akkor sürgősen csökkentenie kell függését a szójaimporttól, és támogatnia kell alternatív, hazai termesztésű takarmányokat, illetve legeltetésre alapuló hús- és tejtermelő rendszereket. Ugyancsak támogatnia kell a fenntartható kisgazdaságokat.

„Az európai gazdák jelenleg képtelenek az olcsó importszójával versenyezni, hiszen azt a környezet és a szegények rovására termesztik Dél-Amerikában...”
(Hanny Von Beek, gazdálkodó, a Holland Gazdaszövetség elnöke)

A Föld Barátai Európa, a Magyar Természetvédők Szövetsége, a Food and Water Watch and European Co-ordination Via Campesina felszólítja az Európai Uniót, hogy

- csökkentse a nagyüzemi, és növelje az extenzív állattenyésztés támogatását,
- enyhítse az importtakarmánytól való függést,

- támogassa az európai takarmánytermesztést,
- tüntesse fel az élelmiszereken, ha azok génmódosított takarmánnyal etetett állatból származnak!

A Föld Barátai Európa, a Magyar Természetvédők Szövetsége, a Food and Water Watch and European Co-ordination Via Campesina felszólítja a világ kormányait, hogy

- erősítsék polgáraik egészséges, Föld-barát, helyben termelt élelmiszerhez való jogát,
- erősítsék polgáraik méltányos mennyiségű földhöz és vízhez való jogát,
- ne engedjék, hogy a táplálékláncot a nagyvállalatok ellenőrizzék,
- tiltsák be a génmódosított élelmiszereket és takarmányokat!